

PO STOPÁCH DIVOČINY

LESMÍR

Vitaj v divočine!

Divoká príroda? Všetak
taká v Európe už nie je!

Ale je!

Velkú časť krajiny sme zmenili
podľa našich predstáv... Ale stále
existujú miesta, kde príroda
funguje podľa vlastných pravidiel.
Na Slovensku máme prastaré lesy,
tajomné mokrade...

A načo by som
tam šiel?

Zažiť dobrodružstvo!
V prírode je toľko
vzrušenia!

Tip na výlet

- Tichá a Kôprová dolina v
Tatrách - najväčšia
divočina v strednej Európe
- rieka Belá na Liptove -
posledná divoká na
Slovensku
- tajomné Poloniny na
východnom Slovensku
- Veľká Fatra
- krásna Muránska
planina
- alebo Dunajské luhy

A super je, že sa
divočina do Európy
opäť vracia.

Ako to myslíš?

Niektoré zvieratá sú späť.
Trebárs bobor. 150 rokov na
Slovensku nebol, teraz zažíva
comeback. Kam príde, tvorí
hrádze, jazierka plné života.
Pravá divočina!

O veľkých šelmách často hovoríme, že sú symbolmi divokej prírody a tak tomu skutočne bolo a je. **Vlky, medvede či rysy žili v lesoch divokej Európy dávno predtým, ako sme sem prišli my ľudia.** A hoci sme ich spočiatku uctievali ako symboly sily, odvahy a múdrosti, neskôr sa náš vzťah k nim zmenil. Stáročné prenasledovanie spôsobilo, že sme ich v mnohých krajinách Európy úplne vyhubili. Slovensko je výnimočné tým, že z nášho územia nikdy úplne nevymizli. A čo je najdôležitejšie, od nás sa môžu vracat' späť do svojich dávnych domovov. Aj keď z pôvodnej európskej divočiny ostali už len malé „ostrovy“, je tu nádej. A tú prinášajú aj veľké šelmy.

Sú ako duchovia, ktorí ochraňujú ekosystémy a udržiavajú ich zdravé. Sú to vrcholové predátoři. Selektívnym lovom nechránia len les, ale aj svoju korisť. Udržujú ju v kondícii a zdravú. Podporujú pestrosť rastlín i živočíchov vo svojom okolí.

Lepšie porozumieť veľkým šelmám nám pomáha vedecký výskum. Vďaka nemu vieme, že približne **jedna tretina kontinentálnej Európy hostí aspoň jeden druh veľkej šelmy.** A hoci ich návrat často vzbudzuje obavy a občas prináša aj konflikty, vieme o nich už dosť veľa na to, aby sme sa spolu naučili žiť.

Divoká príroda nepozná hranice. Vlky, medvede a rysy prežijú všade tam, kde nájdú dostatok úkrytov a potravy, len vtedy, ak k nim my ľudia budeme tolerantní.

Pod' sa o nich dozvedieť viac!

Spoznaj veľké šelmy Slovenska

MEDVEĎ HNEDÝ

múdrosť, zvedavosť, učenlivosť

Medveď je najväčšia šelma lesov kontinentálnej Európy. V Karpatoch žije asi 7 500 medveďov. Na Slovensku podľa genetického výskumu z rokov 2013 - 2014 asi 1 256. Podobný počet potvrdila aj štúdia z rokov 2019 - 2021, okolo 1 056 medveďov. Podľa vedcov je slovenská populácia unikátna genetická línia, ktorá je takmer izolovaná od ostatných medveďov Karpát. Aj preto ich musíme chrániť.

Rozšírenie medveda v Európe
za obdobie 2017-2022/23, LCIE

Medvede sa pohybujú po veľkých územiach, ktoré sa vzájomne môžu prekrývať. **Nie sú to prísne teritoriálne zvieratá.**

Sú všežravce. V ich potrave prevládajú rastliny (trávy, byliny, plody). Lovia aj zvieratá, ale častejšie sa priživujú na koristi iných šeliem, napr. vlkov alebo rysov.

V januári prichádzajú na svet v zimnom brlohu 1 až 4 slepé mláďatká. Sú veľké ako ľudská dlaň a vážia len pol kilogramu. So svojou mamou ostávajú 2 až 3 roky. Potom si hľadajú vlastný domov.

V novembri až decembri vchádzame do brlohov. Brlohy máme v skalách, pod vývratkmi, v stromoch alebo len tak na zemi. V brlohu strávime v polospánku až 6 mesiacov. Klesne nám teplota aj srdečný tep, no vnímame podnety z okolia, hlavne zvuky. Občas sa prebúdžeme a brloh nakrátko opúšťame.

Už máme 4 až 5 kg.
Konečne je čas vyjsť
z brloha von.

**Sme veľmi hravé
a inteligentné.
Rýchlo sa učíme.**

V apríli až júli je čas medvedej lásky. Vtedy, inak samotárske medvede, vyhľadávajú medvedice. Ak sú pri medvedici mláďatá, môže to byť pre ne nebezpečné.

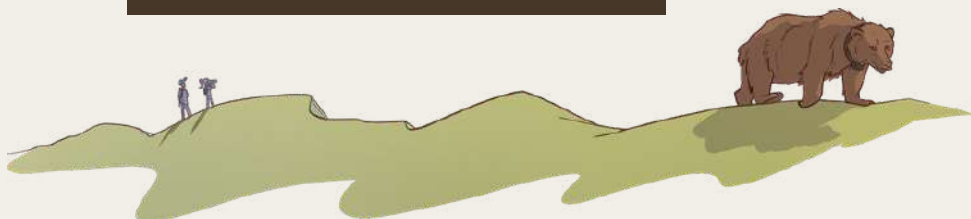

Vo výnimočných situáciách môže medveď zaútočiť na človeka. Viac sa dozvieš na strane 10.

Žiaľ, aj preto sme asi mediálne „najsľávnejšie“ zvieratá. V roku 2013 bolo o nás v slovenských médiách ani nie 30 článkov, no o desať rokov neskôr ich už bolo 1 449.

Medveď rekordman.

Vďaka telemetrickému obojku vieme, že medveď IWO bol veľký cestovateľ. Putoval z poľských Tatier na Slovensko. Za jeden týždeň zo Slovenska do Maďarska a neskôr do Bieščad a na Ukrajinu. Za necelé 2 roky prešiel 3 640 km.

Medveď je chránený medzinárodnými dohovormi. Na Slovensku sa medvede lovia na základe výnimky (údaj k roku 2026). Strieľať je možné problémové medvede so zmeneným správaním. Veľká časť verejnosti, aktivisti a ochranári však kritizujú realitu - náhodný odstrel medvedov, ktorý nepomáha riešiť konfliktné situácie.

VLK DRAVÝ

vytrvalosť, spolupráca, prispôsobivosť

Vlk je najväčšia psovité šelma. Obýva rozľahlé lesnaté územia, no nevyhýba sa ani kultúrnej krajine s hustejším osídlením. **Vlky sú nám ľuďom v mnohom podobné.** Sú spoločenské, žijú v rodinných skupinách (svorkách), ktoré tvorí rodičovský pár a ich potomkovia.

Sú to **silne teritoriálne zvieratá** s obrovskými domovskými okrskami aj niekoľko sto km². Napríklad vlčica Šárka mala svoj domovský okrsk v Čechách až 451 km². Vlčica z Nízkych Tatier sa pohybovala po území 10 poľovných revírov.

V rodine spolupracujeme, aby sme prežili.

O svoje teritórium svorky tvrdo súperia. Ak vlk vkročí na cudzie územie, často to pre neho znamená smrť. Vlky lovia hlavne jelene, srnce a diviaky. Podobne ako medvede alebo rysy, aj vlky sú **oportunisti**. Aby minimalizovali riziko zranenia, uprednostňujú najľahšiu korisť - teda mladé, staré alebo hendikepované zvieratá. Na Slovensku žije asi 500-600 vlkov.

Máme radi divočinu, ale aj za dedinami sa dá prežiť.

Sme jedny z najmenej pozorovaných, najmenej pochopených a najviac prenasledovaných zvierat.

Sme silne teritoriálne, na svojom území nestrpíme cudzích vlkov.

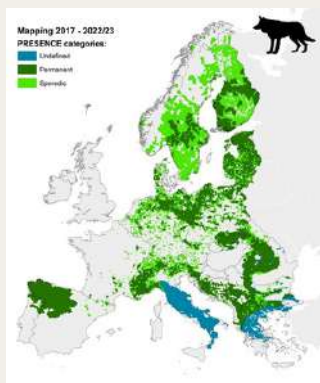
Sme vrcholové predátory, prežije nás toľko, koľko nám dovolí množstvo potravy v teritóriu a hierarchia svorky.

Vlky sa pária v januári až v marci. Mláďatá sa narodia v apríli až v máji. Zvyčajne majú 4 až 8 vlčiat, veľa z nich však zahynie už v prvom roku.

Sme solidárni, staráme sa aj o chorých a hendikepovaných členov rodiny.

Keď budem mať 2 roky... nájdem si nový domov a založím vlastnú rodinu, alebo ostanem doma.

Byť malý je super, všetci sa o mňa starajú.

Rozšírenie vlka v Európe
za obdobie 2017-2022/23, LCIE

Neuveriteľné vlčie výpravy.

Dvojiročný vlk Slavc putoval naprieč Európou zo Slovinska do Talianska - za 3 mesiace až 1 200 km. Na tejto trase prekonal Alpy, preplával ľadovú riekú Drávu širokú 280 m a križoval aj niekoľko diaľnic, aby svoju lásku, vlčicu Giuliettu, našiel až v Taliansku. Alebo iný príbeh... Vlk Alan prešiel z Nemecka cez celé Poľsko až do Bieloruska - za 6 mesiacov zdolal 1 550 km. Slušné, však? Všetko závisí od toho, ako rýchlo si vlky nájdu voľné teritórium, partnera a cez aký labyrint krajiny musia prejsť. Každá ich výprava je skúškou prežitia s neistým koncom.

Vlk je chránený medzinárodnými dohovormi.

Na Slovensku však bola v roku 2025 zrušená jeho celoročná ochrana a tak je vlky možné opäť loviť - na vymedzenom území, v určenom období a množstve. Lov kritizujú mnohí odborníci, pretože priamo ovplyvňuje aj svorky v susedných krajinách, kde sú chránené. Zvieratá predsa žiadne hranice nepoznajú!

RYS OSTROVID

elegancia, rýchlosť, ležérnosť

Rozšírenie rysa v Európe
za obdobie 2017-2022/23, LCIE

Rys je zrejme najtajomnejšia šelma Slovenska. **Žije prevažne samotársky** v pestrých lesoch s dostatkom potravy a úkrytov. Obľubuje neprístupné skálne bralá. V Karpatoch žije asi 2 300 - 2 400 rysov, ale často sú to malé a izolované populácie.

Na Slovensku dnes podľa aktuálnych výskumov žije len 250 - 400 rysov. Na 100 km² vhodného biotopu pripadá len 1 rys. Je to veľmi nízke číslo.

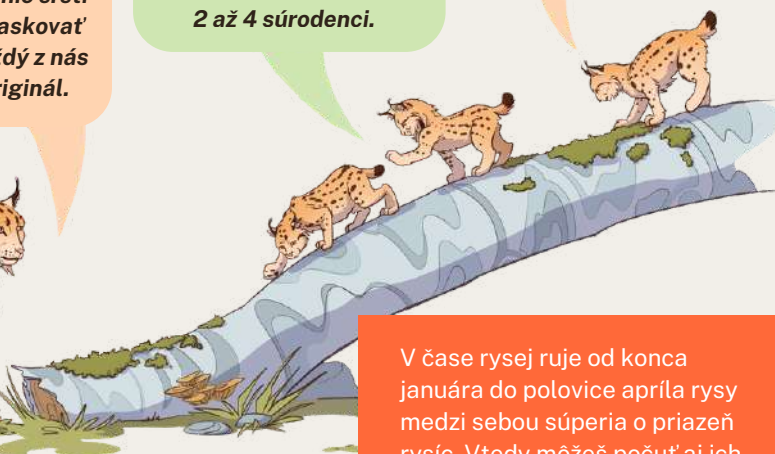
**Sme najväčšie
mačkovité šelmy
Európy.**

**Typické vzorovanie srsti
nám pomáha maskovať
sa v teréne. Každý z nás
je absolútny originál.**

**Prichádzame na svet od
apríla do polovice júna.**

**Obyčajne sme
2 až 4 súrodenci.**

**Keď budem mať 1 rok,
nájdem si vlastné
teritórium.**

V čase rysej ruje od konca januára do polovice apríla rysy medzi sebou súperia o priazeň rysíc. Vtedy môžeš počuť aj ich zvláštne volanie.

Rysy sú teritoriálne zvieratá, ale hranice ich území sú premenlivé a môžu sa prekrývať. Domovský okrskok rysa je niekoľko sto km². Vďaka výskumu pomocou fotopascí vieme, že rys Ľubo mal domovský okrskok 398 km² a rys Žigmund až 627 km².

Najnovšie výskumy prezradili aj to, že samce sa pomerne často vracajú k rysiciam s mláďatami a pomáhajú im z času na čas aj niečo uloviť.

Rysy lovia hlavne srnce, jelenice, hlodavce a vtáky. **Svoju korisť sa snažia prekvapit'**, neprenasledujú ju tak dlho ako napríklad vlky. Aby svoj úlovok uchránili pred inými predátormi, často si ho zamaskujú. Prikrývajú ho napríklad trávou či machom, alebo ho ukryjú pod konáre.

Rysy zo Slovenska pomohli obnoviť populácie rysov v iných krajinách Európy. Napríklad v Chorvátsku a Slovinsku úplne vyhynuli už na začiatku 20. storočia. V roku 1973 však výskumníci previezli 6 rysov zo Slovenska do Slovinska, odkiaľ sa časom rozšírili aj do Chorvátska, Bosny a Hercegoviny, Talianska a Rakúska. Po niekoľkých desaťročiach sa však ich populácia začala opäť zmenšovať. Príčinou bolo hlavne príbuzenské kríženie. A tak v rokoch 2020 - 2023 previezli zo Slovenska do Slovinska a Chorvátska ďalšie 3 rysice a 5 rysov. Ich misiou je zachrániť populáciu v Dinárskom pohorí a juhovýchodných Alpách pred vyhynutím. Vďaka projektu LIFE posilnilo ďalších 8 rysov zo Slovenska aj populáciu vo Falcskom lese v Nemecku.

Rysy sú na Slovensku celoročne chránené.

Fakty a mýty

*Mám sa medveďov,
vlkov a rysov báť?*

Divo žijúce medvede, vlky aj rysy sú prirodzene plaché zvieratá. Stretnúť ich vo voľnej prírode je veľká vzácnosť. Najväčší strach v nás budia medvede. K nebezpečným situáciám však dochádza len vo výnimočných prípadoch, najčastejšie pri náhlom prekvapení medveda v jeho prirodzenom prostredí, často v ťažko dostupných alebo neprehľadných terénach. **Medveď na ľudí útočí zo strachu** - ak chráni seba, svoje mláďatá, koristiť alebo je zranený. Na Slovensku sú najčastejšie obranné útoky medvedíc s mláďatami. Medvede na človeka neútočia ako predátory s cieľom získania potravy.

V Lesníre sme spracovali dáta a porovnali riziko útoku medveda na človeka s inými nebezpečenstvami, ktoré ohrozujú náš život. Zistili sme, že **riziko napadnutia medveďom je malé**, a ak si osvojíme niekoľko pravidiel, vieme mu aj veľmi účinne predchádzať. Viac sa dozvieš na stranách 24-27.

A ako je to s vlkami a rysmi? Od konca druhej svetovej vojny nie je známy prípad, že by vlk v strednej Európe usmrtil človeka. V minulosti sa vyskytli prípady napadnutia vlkom nakazeným besnotou alebo krížencami vlkov so psami. Útoky rysov na ľudí nie sú známe.

***Možno bude stačiť, ak
budem v lese dávať pozor
tak, ako keď idem cez cestu.***

Aha, tu sú!

Medvede, vlky a rysy sú na Slovensku premnožené.

Veľké šelmy potrebujú pre svoj život rozsiahle územia, často sú to stovky km². Ich počet sa nemôže zvyšovať do nekonečna. Prečo? **Sú to predátory na vrchole potravinového reťazca.** Koľko ich prežije závisí hlavne od množstva dostupnej potravy a úkrytov a tiež od vnútrodruhových vzťahov.

Vieš, že...? **Najmä vlky sú silne teritoriálne zvieratá.** Svoje územie si aktívne bránia. Až 60 % mladých vlkov, ktoré opúšťajú svoju rodinu a hľadajú si nové teritórium pre založenie vlastnej rodiny, zabijú iné vlky.

Početnosť medvedíkov regulujú aj medvede samotné. Samce zabijajú mláďatá medvedíc, ktoré by sa inak páрили až neskôr, po odlúčení medviediat.

Život šeliem ovplyvňujú aj iné hrozby. Nalistuj strany 14-17.

Ak sa medvede lovia, sú plachejšie, majú z človeka väčší strach.

Medvede sa ľuďom prirodzene vyhýbajú, najčastejšie reagujú útek. Aj tam, kde sú lovené, sú však také, ktoré sú menej ostražité. Aby medvede nestratili svoju plachosť, **nesmú mať prístup k neprirodzenej potrave**, ako je odpad, krmoviská, hospodárske zvieratá či ovocné sady. Detaily na strane 16.

Na Slovensku intenzívne lovíme diviaky. Aj napriek tomu niekedy zavítajú aj do mesta či dediny.

Lov medvedov znižuje
počet útokov na ľudí.

Rozhodne NIE. Nepotvrdilo sa to vo svete ani na Slovensku. V roku 2025 bolo v histórii Slovenska zastrelených najviac medvedov - až 201 (údaj k roku 2026). Napriek tomu bolo aj rekordné množstvo útokov na ľudí - až 17. Konflikty teda priamo nesúvisia s počtom medvedov. **Medvede útočia vtedy, keď sa človek dostane do nebezpečnej situácie.** Najnebezpečnejšie je, ak človek prekvapí medvedicu s mláďatami na veľmi blízku vzdialenosť.

Medveď je prísne teritoriálne zviera, staršie
medvede vytlačajú mladé mimo lesa za dediny.

Skutočným dôvodom je najčastejšie **ľahko dostupná potrava**. Na konci leta môžeme napríklad v podhorí Liptova pozorovať aj veľké skupiny medvedov pasúce sa v kukuričných poliach. Kukurica je pre ne neodolateľným kalorickým lákadlom. Schádzajú sa sem zo širokého okolia na obdobie pár týždňov, a po pokosení kukurice sa vracajú späť do lesov. Viac na strane 16.

Ochranári sú proti lovu medvedov.

Ochranári priznávajú, že **v odôvodnených prípadoch je potrebné medveďa usmrtiť**. Je ale veľký rozdiel medzi ochranným odstrelom konkrétneho jedinca a plošným odstrelom náhodných medvedov.

Pri ochrannom odstrelе sa usmrcujú problémové medvede - napríklad ak opakovane spôsobujú škody na hospodárskych zvieratách, pravidelne vchádzajú do obcí alebo sa správajú agresívne. **Takýto postup ochranári plne akceptujú**. Dôležitá je však prevencia, aby týchto prípadov bolo čo najmenej.

Plošný alebo regulačný odstrel znamená usmrcovanie medvedov bez ohľadu na ich správanie. Často sú tak usmrtené aj jedince, ktoré nespôsobujú žiadne problémy.

Lov vlkov pomáha predchádzať škodám na hospodárskych zvieratách.

Zatiaľ neexistuje žiadna štúdia, ktorá by potvrdila, že odstrel vlkov znižuje množstvo škôd na hospodárskych zvieratách. Aj tam, kde sú vlky lovené, môžu spôsobovať škody. **Najúčinnejšou ochranou je prevencia - pastieri, pastierske a strážne psy a elektrické ohradníky**. Spôsobenú škodu chovateľom prepláca štát. Výška škôd teda nesúvisí s počtom vlkov, ale s tým, či im dáme príležitosť, aby k škodám dochádzalo.

Výskum nám ukazuje, že v krajinách, kde sa vlky nelovia (napr. Poľsko), sú populácie stabilnejšie, no hustota vlkov nie je vyššia. Naopak, **tam kde sa vlky lovia, narušuje sa hierarchia svoiriek**. To môže spôsobiť ich oslabenie a tiež zmenu výberu koristi. Nestrážené ovce a kozy sú ľahšie dostupnou potravou než jelene a diviaky. Pri narušení hierarchie sa môže zvýšiť aj počet rozmnožujúcich sa vlčíc.

Šelmy v ohrození

Strata prirodzených biotopov

Vlky, medvede a rysy potrebujú pre svoj život rozľahlé územia. I keď sú šťastní prispôsobiví, ich prirodzeným domovom sú predovšetkým prirodzené lesy. Tie najcennejšie sú síce súčasťou chránených území, ale pre prežitie veľkých šeliem nestačí chrániť len „malé ostrovy“, napríklad národné parky. Rovnako dôležitá je aj okolitá krajina a migračné koridory – „zvieracie cesty“ medzi týmito územiami.

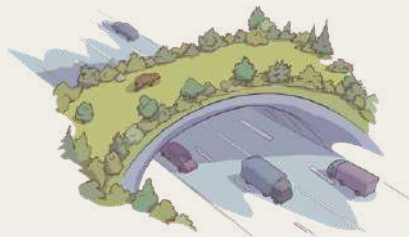
Riešenie? Krajinu je potrebné chrániť ako celok.

Fragmentácia krajiny

To znamená, že sa krajina kvôli rozrastajúcej výstavbe neustále delí na menšie a menšie časti. Zmenšuje sa tak priestor pre slobodný život zvierat. Navyše **vzniká labyrint, ktorý zvieratá len ťažko prekonávajú**. Často končia svoju púť smrťou na cestách alebo železničných tratiach. Preto odborníci mapujú migračné koridory a navrhujú riešenia – zelené mosty, obmedzenie výstavby v kritických územiach, výstražné dopravné značky alebo sadenie stromov a kríkov, ktoré chránia zvieratá pri ich presunoch.

Na Slovensku máme viac ako 1 000 km diaľnic a rýchlostných ciest ale mimo Bratislavy len 4 ekodukty/zelené mosty - bezpečné prechody pre živočíchy. V Česku je viac ako 30 ekoduktov.

Izolácia populácií - populácie v pasci

Aby bola populácia zvierat odolná a stabilná, musia si jej jedince medzi sebou pravidelne **vymieňať gény**. V opačnom prípade slabne a hrozí jej vyhynutie. Aj preto je dôležité predchádzať fragmentácii krajiny.

Na obrázku vidíš výstupy projektu Šelmy SKCZ (2018-2019). Telemetria, genetika a fotopasce potvrdili, že prežitie vlkov či rysov v pohraničnej oblasti Slovenska a Česka závisí od toho, či vedú zvieratá medzi jednotlivými pohoriami **migrovať**. V roku 2018 a 2019 napríklad nebol potvrdený žiadny presun medzi Strážovskými vrchmi a Javorníkmi, ani výskyt rysa v oblasti Bielych Karpát.

Zelené šípky naznačujú existujúce prepojenie medzi oblastami, čierne šípky znamenajú, že migrácia medzi územiami nebola potvrdená.

Neprirodená potrava

Nezabezpečený komunálny odpad, krmoviská a vnaďská poľovnej zveri, kukuričné polia, opustené ovocné sady či včelie úle lákajú medvede do blízkosti nás ľudí.

Riešením sú preventívne opatrenia, ktoré medveďom zabránia v prístupe k týmto ľahko dostupným zdrojom potravy.

Vo Vysokých Tatrách boli obyvatelia vystrašení z medvedích návštev v okolí smetných nádob. Keď ale smetné nádoby uzavreli do kontajnerových stojísk, počet medvedích návštev sa znížil z 202 v roku 2020 na 18 v roku 2022. Účinné riešenie.

Veľkým problémom v podhorských oblastiach v blízkosti národných parkov sú kukuričné polia. Pole síce môžeme chrániť elektrickým ohradníkom, ale účinnejším riešením je pestovať iné druhy plodín.

Vďaka telemetrickému obojku vieme, že aj medvedica Zita, ktorá sa pohybovala na Liptove pod Tatrami na území veľkom asi 120 km², navštevovala viac ako 30 krmovísk pre jelene a diviaky v 8 poľovných revíroch. Od polovice leta do začiatku jesene pravidelne schádzala za potravou do kukuričných polí v okolí Liptovskej Kokavy a Pribyliny.

Vlky, medvede a niekedy aj rysy môžu napádať hospodárske zvieratá, najmä ovce a kozy. Ak je ale stádo pod dohľadom pastiera a pod ochranou pastierskych a strážnych psov, riziko vzniku škody je veľmi nízke.

Výška škôd nesúvisí s počtom vlkov, medvedov či rysov žijúcich na Slovensku ale s príležitosťami, ktoré sme im ponúkli, aby k škodám došlo.

Pytliactvo

Pytliactvo je trestný čin, no páchatel, žiaľ, často ostáva neznámy a bez trestu. Motívom býva najčastejšie túžba po trofeji alebo snaha zbaviť sa „problému“. Hoci presné čísla nie sú známe, odhaduje sa, že **na Slovensku sú každoročne nelegálne usmrtené desiatky medvedov a výnimkou nie sú ani vlky alebo rysy.**

Rukou pytliaka zrejme skončila aj vlčica Halna. Telemetrický obojok jej založili poľskí výskumníci blízko slovenských hraníc v Žywieckych Beskydách. Neskôr prešla cez obec Chyžné na Slovensko a tu sa signál z jej obojka náhle stratil - na mieste 100 m od posedu. Klebety medzi miestnymi potvrdili najhoršie obavy. Poľsko potom vyrokovalo so Slovenskom zákaz strieľania vlkov v prihraničných oblastiach.

Staň sa stopárom!

Nemusíš zvieratá vidieť na vlastné oči, aby si zistil, že sú v tvojom okolí. Prezradiť ich môžu aj rôzne indicie - takzvané **pobytové znaky**. Sleduj preto stopy, trus, zvyšky potravy, rôzne záhryzy, škrabance, ležoviská, hniezda či iné dôkazy o prítomnosti zvierat.

Stopárstvo je vzrušujúce dobrodružstvo!

RYS OSTROVID

To, že sa práve nachádzaš v území rysa, ti napovedia najčastejšie jeho stopy. Ako ich spoznáš? Rys má stopu podobnú stope mačky domácej, je ale niekoľkokrát väčšia. **Stopa rysa je okrúhla**, niekedy mierne asymetrická. Jeden z predných prstov je zvyčajne posunutý dopredu.

Pazúry v stope bežne rys neodtláča, pretože ich má vtiahnuté. Odtlačia sa len výnimočne, napríklad pri skoku alebo pri výstupe do strmého svahu.

dĺžka 6-10 cm

šírka 6-10 cm

Stopy predných láb sú väčšie ako stopy zadných láb.

Niektoré „stopy“ zvierat sú pre nás ľudí akoby „neviditeľné“. Napríklad, rys si svoje teritórium označuje aj močom, ktorý sa dá zbadat' iba v zime na snehu. Ale na značkovacích miestach, kde sa rys otiera, môžeš nájsť jeho srst'. To je skvelý materiál pre vedcov, ktorí skúmajú genetiku zvierat.

Nájst' úlovok rysa je veľká vzácnosť... Záhryzy na krku, stopy po pazúroch na stehnách... Túto jelenicu isto ulovil rys!

Zvieratá často prezradí ich trus. Trus rysa je výrazne páchnuci šúľok, delený, s tupými koncami, do 20 cm dlhý, 1.5 - 2.5 cm široký. Je v ňom menej srsti a kostí ako v truse vlka. Navyše **rys svoj trus často zahrabáva.**

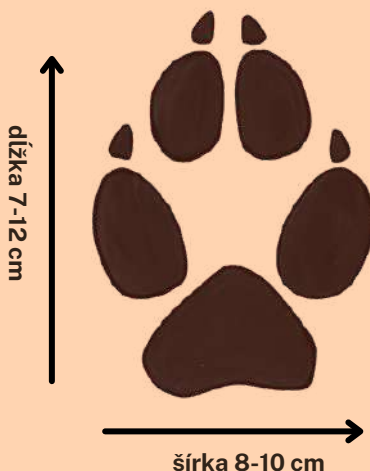
VLK DRAVÝ

V blate alebo v snehu sa ti môže podariť nájsť aj **stopy vlkov**. Na prvý pohľad sú veľmi podobné stopám veľkých psov. Kto je ich skutočným pôvodcom, môžeš zistiť hlavne podľa spôsobu pohybu zvieratá. Keď vlk kráča, kladie labu za labou akoby do jednej priamky - **hovoríme, že vlk „čiaruje“**. Vlky sa obvyčajne pohybujú priamo, zatiaľ čo psy často menia smer a kľučkujú. Ich stopová dráha nie je taká priamočiara ako u vlkov.

Nenechaj sa pomýliť. Aj keď sa ti zdá, že vidíš stopy iba jedného vlka, nemusí to byť pravda. **Vlky často idú v línii za sebou** a našľapujú presne do stôp toho predchádzajúceho. Sleduj preto stopu dlhší úsek a zisti, či sa nerozdeľuje do viacerých dráh.

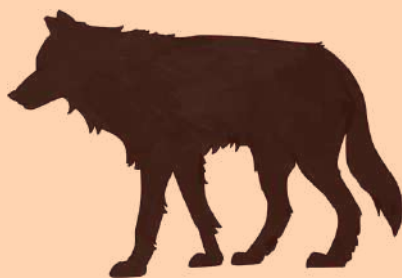

Odtlačky **predných láb** vlkov sú väčšie ako odtlačky zadných láb.

pes

vlk

Rozlíšiť stopu vlka od psa je super ťažká výzva. **Zameraj sa na detaily!** Stopa psa je zväčša okrúhla. Stopa vlka je oválna a aj usporiadanie prstových mozolov je rozdielne. Vlčia stopa je podobná tiež líščej, no líščia stopa je asi dvakrát menšia. Stopu rysa spoľahlivo odlíšiš podľa toho, že je okrúhla a obyčajne bez odtlačených pazúrov.

stopa vlka

stopa psa

stopa rysa

Pri stopovaní sa ti môže podariť nájsť aj stopy po hrabaní, zvyšky potravy alebo trus. **Trus vlka je veľký šúľok**, často dlhý aj viac ako 20 cm a 2,5 cm široký. Býva v ňom srst' a kosti koristi. Jeden koniec je oblý, druhý zašpicatý.

MEDVEĎ HNEDÝ

Stopu medveďa asi spoznáš na prvý pohľad. Zadná stopa je veľmi podobná ľudskému chodidlu. V stopách je dobre viditeľných päť prstov a v blate môžeš často zbadat' aj odtlačené dlhé pazúry.

stopa prednej laby

stopa zadnej laby

Stopy predných láb bývajú prišľapávané zadnými.

Čo je to medvedí strom? Je to dôležitá pachová aj zraková značka, niečo ako lesný **infostánok** a nielen pre medvede. Málokteré zviera okolo neho prejde bez povšimnutia a my tiež.

Fíha, tu sú aj stopy po pazúroch a v živici je nalepená srst... Ten, kto tu vyhrýzol kus dreva, musel byť riadny silák!

A čo prezrádza **medvedí trus**? Podľa ročnej doby a podľa dostupnej potravy môže mať rôzny tvar - od hrubých šúľkov až po kašovité hromádky. Často podľa neho hneď zistíš, čím sa medveď krmil.

Viac sa o stopovaní zvierat môžeš dozvedieť aj z našej obrázkovej prílohy, ktorú nájdeš na <https://lesmir.sk/stoparstvo/>

ZÁSADY SPRÁVANIA SA V TERÉNE

1. Ak si v národnom parku, pravidlá pohybu určuje **návštevný poriadok**. Nájdeš ho na webe parku alebo na informačných tabuliach priamo v teréne.

2. Pohybuj sa **len po značených turistických trasách a rešpektuj sezónne uzávery turistických chodníkov**. Chrániš tým seba aj vzácne zvieratá. Ako? Takéto miesta sú v zime pre ľudí často nebezpečné, no medvede si ich vyberajú ako bezpečný úkryt pre zimný spánok.

3. Túry v horách si starostlivo **naplánuj** tak, aby si sa vyhol skorým ranným a neskorým večerným hodinám. Je to čas zvýšenej aktivity a pohybu zvierat.

4. Ak plánuješ v horách prespať, využij na to vyhradené miesta. Všetky informácie o oficiálnych **táboriskách** nájdeš na webových stránkach národných parkov.

5. Buď vnímavý voči svojmu okoliu. Sleduj **pobytové znaky**, ktoré ti prezradia prítomnosť zvierat. V teréne nepoužívaj slúchadlá, počúvaj zvuky okolia.

6. Ak prechádzaš neprehľadným terénom (hustý les, kroviny, malinčie) **daj o sebe vedieť**, aby ťa medveď začul. Nepretržitý hluk (rádio, zvonček a pod.) ruší tvoju pozornosť aj zvieratá v okolitom lese.

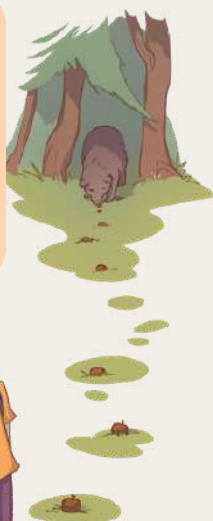
- 7.** **Psa drž v prírode na vôdzke.** Voľne pustený psík môže vyrušiť medveďa a priviesť ho priamo k tebe.

- 8.** Selfie s medveďom nie je dobrý nápad! **Nepribližuj sa k medveďovi** v snahe urobiť si fotografiu. Pri medviedčatách je v blízkosti vždy aj ich mama. Medvedica môže zaútočiť, ak ťa vyhodnotí ako hrozbu pre svoje mláďatá.

- 9.** Nikdy sa nepribližuj k medvediemu brlohu.

**Toto vnaďisko
môžeme nahlásiť
cez stránku
My sme les:**

- 10.** Ak nájdeš **vnaďisko** v blízkosti dediny, turistického chodníka či cyklotrasy, informuj o tom miestnu samosprávu alebo správu chráneného územia. Kopy kukurice, zemiakov, ovocia, zvyšky z domácností či uhynuté zvieratá lákajú medvede priamo do blízkosti ľudí. Je to nebezpečná situácia pre obe strany.

- 11.** Nikdy nenechávaj odpad a zvyšky jedla v lese! **Pohybuj sa v horách „bez stopy“.**

- 12.** Ak nosíš pri sebe **medvedí sprej**, maj ho vždy na dosah ruky, nie v ruksaku. Starostlivo si prečítaj návod na jeho použitie.

**Rešpektovanie týchto pravidiel
chráni teba aj divoké zvieratá.**

Čo ak stretnem medveďa?

Medveď je ďaleko, nevie o mne

Toto je **zážitok**, ktorý si naplno vychutnaj. Správaj sa pokojne a potichu. Pozoruj jeho správanie, potom pokojne pomaly opusti miesto pozorovania.

Info pre tých, ktorí chcú vidieť medveďa, a ešte nemali príležitosť: Medvede môžeš bezpečne pozorovať z veľkej vzdialenosti napríklad na jeseň, keď sa pasú na čučoriedkach na hrebeňoch hôr. Prihlás sa na zážitkovú exkurziu s Lesmirom! Termíny a všetky info nájdeš na: <https://lesmir.sk/exkurzie/>

Medveď je ďaleko a zbadal ma

Ak medveď spozoruje tvoju prítomnosť, pravdepodobne hneď odíde. Ak sa však pohybuje smerom k tebe, **daj o sebe vedieť** pokojným hlasom a sleduj jeho reakciu. Nepodliehaj panike a pomaly ustupuj.

Medveď ide oproti mne, nevie o mne

Medveď pravdepodobne zatiaľ nezistil tvoju prítomnosť. Pomaly **ustupuj späť po vlastných stopách** smerom od medveďa. Ozvi sa pokojným hlasom. Nekrič a neutekaj. Najviac zranení vzniká pri bezhlavom úteku. Keď sa medveď postaví na zadné nohy, neznamená to útok.

Medveď vyhodnocuje situáciu. Keď zaregistruje tvoj hlas alebo pach, najčastejšie rýchlo utečie.

Stretnutie s medveďom na krátku vzdialenosť

Aj väčšina takýchto stretnutí končí zväčša útekom medveďa. Nebezpečné môže byť najmä stretnutie s medvedicou a jej mláďatami. Ak medveď prejavuje agresiu (fučí, udiera labami do zeme, je naježený, cvaká zubami, **pokús sa zachovať pokoj**. Nepozerať sa mu uprene do očí (prejav útoku) a pokús sa pomaly ustupovať. Medveď môže urobiť rýchly výpad, aby ťa zastrašil, no potom väčšinou odíde.

Medveď útočí

Ak medveď skutočne zaútočí, **použi medvedí sprej**. Ak ho nemáš, ľahni si na brucho s rozkročenými nohami a chráň si krk a hlavu. Môže dôjsť k uhryznutiu alebo medveď hneď odíde, keď zistí, že nie si hrozba. Ostaň ležať a počkaj, kým medveď definitívne neodíde. Až potom pomaly odíď.

Čo ak stretnem vlka alebo rysa?

Pozorovať vlka alebo rysa je **veľmi vzácny okamih**, ktorý väčšina ľudí nikdy nezažije. Napriek tomu má mnoho ľudí obavy. Vlky aj rysy **sú mimoriadne plaché zvieratá**, ktoré pri spozorovaní ľudí hneď unikajú. Preto len pre uistenie. Na Slovensku nemáme žiadny zdokumentovaný prípad, kedy by zdravý divoký rys alebo vlk zaútočil na človeka. Výnimkou môžu byť zranené alebo choré zvieratá, ktorých nález treba nahlásiť správe národného parku alebo na číslo 112.

Táto brožúrka bola vytvorená v rámci projektu „Zážitkom k ochrane prírody a krajiny - Cezhraničný vzdelávací program pre mládež o divokej prírode, veľkých šelmách a vzájomnom spolužití v človekom obývanej krajine” – 2025-1-SK02-KA210-YOU-000358795, ktorý realizovali organizácie Lesmír, o.z. a Hnutí DUHA Šelmy.

LESMÍR

www.lesmir.sk

ŠELMY.cz

www.selmy.cz

Ak sa chceš dozvedieť viac o stopovaní zvierat, **obrázkovú prílohu** k tejto príručke nájdeš tu:

text: Zuzana Kaliská

ilustrácie: Eva Kunzová

grafická úprava: Mária Pikuláková

vydal: Lesmír, o. z., 2026

Táto publikácia je nepredajná.

Financované vďaka programu Erasmus+

**Financovaný
Európskou úniou**